

Szeged és Makó a 450 éve meghalt Tinódi Sebestyén históriás énekeiben

Tinódi Sebestyén költő, zeneszerző és énekmondó lantja négyszázötven éve, 1556. január 30-án némult el örökre.

Verses históriákat és kottametszeteket tartalmazó gyűjteményes kötetét a szerző maga rendezte sajtó alá és Cronica címmel 1554-ben Kolozsváron adta ki. A magyar nyelven alkotó poéták közül saját versgyűjteményét Tinódi jelentette meg nyomtatásban elsőként. Művének 1984-ben megjelent szövegkiadása ma is könnyen elérhető.

A Szeged és Makó török kori történetének epizódjait megörökítő Tinódi-műveket érdemes felidézni: az Erdéli história című verszetet Makóra vonatkozó harmincegy sorát és a Szegedi veszedelem című históriás éneket. Tinódi a saját jelen idejéről tudósított. Az Erdéli história 1109. sorától 1140. sorig terjedő szövegrésze az 1551 decemberében Kamber bég által Makó ellen indított büntetőakciónál szól. A makóiak ez időben nem akarták magukat alávetni a megszálló török földesúr adózási felszólításának. A törökök ezért megtorlásként támadtak Makóra: „...Az Mehmet fia jó Kamber bék vala, Kétszázadmagával Makóban bészalla, Polgárokat mind levágná, végeszte vala.” Forgách Ferenc (1535–1577) latinul írt Emlékíratában Tinódira támaszkodva szól az eseményről: „...Kamber bég, Nagylak parancsnoka, kétszáz lovassal, a népes és gazdag Makó ellen indult (...) Makó vezetői (...) nagy gyorsan követeket küldtek a szomszéd községekbe és falvakba, hogy segítséget kérjenek: sereglett is gyorsan a fegyveres fiatalság, a földekről pedig a hajdúknak nevezett katonák,

csapatokba szervezve”. A bég a Maroson csónakkal iszkolt el, vereséget szenvedett a csapata. Idézi a múltat a strófák monoton dallama. Távoli időben élő lantzene hallatszana?

Tinódi Sebestyén a „végelemközet” szerint írt, az írásos forrásokra és a szemtanúk elmondására is támaszkodott a történet hiteles rögzítése érdekében. Az Erdéli história Makót érintő részének időrendje ennek ellenére nem pontos, Kamber bég ekkor már nem Nagylakon szolgált, hanem Szegedről indult Makó ellen. A Szegedi veszedelem című mű is tartalmaz pontatlan és túlzó részeket. Szántó Imre és Szakály Ferenc tanulmányai tárgyalják ezeket a kérdéseket.

A Tinódiénál összetettebb szempontból is nézzük meg a Szegedi veszedelem című históriás ének történelmi hátterét! A törökök 1543-tól 1549-ig kijárvították, megerősítették Szeged francia típusú, kb. ötvenezer négyzetméter nagyságú, közep-kori eredetű téglavárárt. Mellette a kikötőnek nagy forgalma volt. Szegedet ekkoriban a legnagyobb városaink között tartották számon, egy 1546-os török összeírás ezerháromszázhuszonkét keresztény családfőt regisztrált.

Tinódi Szegedi veszedelem című históriás éneke a szegedi várban berendezkedett törökök elleni, Tóth Mihály vezette, támadásról tudósított. Tóth Mihály eredetileg szegedi volt. A Szegedet elfoglaló törökök elől menekült el és költözött Debrecenbe. Marha- és lókereskedéssel foglalkozott, és 1549-ben már a debreceni városi tanács tagja. Tóth Mihály nagy áldozatot hozott, kalandos kihívást vállalt Szege-

A 450 éve meghalt Tinódi Sebestyén emlékére Fotó: Bogoly József Ágoston

dért. Bízott az összefogásban és a szegedi vár megtámadására hajdúcsapatot szervezett. A támadásra Tóth Mihály és Nagy Ambrus együttesen háromszázötven lovas és ezeregyszázhatvan gyalogost számláló sereget irányított Szegedre. Útközben az egyszerű népből még hatszáz-an csatlakoztak hozzájuk. Várostromhoz szükséges ágyúkkal nem

rendelkeztek. A támadás 1552. február 20-áról 21-ére virradóra történt. Elfoglalták a várost, a várhoz közeli Palánk városrész kapuját kinyitották. Még aznap este megjutottak erősítésként Bakics Péter csapatai is. A magyar végvárat védő Bernardo de Aldana tábornok spanyol zsoldos csapatai és velük együtt néhány magyar lovas egység február

24-én vagy 25-én Makón keresztül érkezett meg Szegedre. A reguláris csapatok élén Aldana vezette az ütközetet. Rohammal akarták bevenni a várat.

A szegedi csata 1552. március 1-jén a városon kívül zajlott. A csatát Ali budai pasa és a fehérvári, esztergomi, hatvani bég felmentő hadainak támogatásával a török fél nyerte meg. A harcban ötszáz hajdú esett el. A támadók közül százhuszonhárom női és férfi rabszolgát ejtett a török. Hétszáz ember volt a törökök vesztesége. A dél-magyarországi spanyol, német és magyar reguláris csapatoknak Giovanni Battista Castaldo, Ferdinánd király hadvezére adott parancsot a szegedi vár ostromára. Castaldo a szegedi ütközet elvesztéséért Aldana hibáztatta. A szegedi vár visszafoglalását elindító Tóth Mihály megmenekült. A szegedi hadjáratban szerzett érdemeiért 1552. márciusában nemesi levelet kapott és Aldana parancsnoksága alatt folytatta tovább a török elleni harcot. Temesvár és Szolnok várát is elfoglalták a törökök. A Dél-Alföld 1552 nyarán hosszú időre a törökök uralma alá került.

Tinódi történetírói szándékkal, versben újságolta el az 1541 és 1553 közötti időszak végvári eseményeit, veszedelmeit és török elleni harcát. Históriás énekeinek újraolvasása a történelem megéléséhez és jelennek szóló igazságába avat be bennünket. Tinódi Sebestyént a szárnyaló idő dinamikus eseményeiről tudósító modern újságírók, tényközlő médiaszakemberek is elődjükként tisztelhetik.

BOGOLY JÓZSEF ÁGOSTON,
FÖLDEÁK

Megszólítások

Vannak bizonyos dolgok, fogalmak, amelyek átvészeltek minden rendszerváltást.

Még a kőkemény személyi kultusz idején a Rákosi-rendszerben is a főpincér főúr volt, nem emlékszem, hogy főelvtársnak szólították volna. (A főelvtársak ez idő alatt máshol voltak.) Volt hivatásos gépkocsivezető és úrvezető, elvtársvezetőre szintén nem emlékszem. A mellékhelyiségek a tájára akkor is az volt kiírva, hogy hölgyek-urak, nem pedig az, hogy elvtársak-elvtársnők.

Vannak bizonyos foglalkozások, szakmák, amik megszervezéséhez iskolai végzettség, diploma szükséges. Az ilyen végzettségű szakembereket a Rákosi-Kádár-rendszerben is úgy szólították meg, hogy mérnök úr, doktor úr, ügyvéd úr, a művészlátnak is kijárt a művész úr megszólítás. Olyanra nem emlékszem, hogy doktor elvtárs, ügyvéd elvtárs, vagy karnagy elvtárs lett volna. Ezzel ellentétben viszont az igazgató elvtárs, főmérnök elvtárs, osztályvezető elvtárs címetek, beosztásokok kinevezéssel lehetett megszerezni, jó kádernek kellett lenni a legtöbb-ször, hűség a néphez-párthoz, megbízható munkás származás, stb. Az ilyen beosztásoknál nem mindig az iskolai végzettség játszott döntő szerepet, néha elég volt 8 általános. Majdnem kifelejtettem a miniszter elvtárs megszólítást.

Emlékszem, hogy édesanyám abban az időben is a Mars térre járt a piacra, és a Tisza Lajos körútra ment villamossal. Arra a kis időre kár lett volna megtanulni az akkori átmeneti neveket. Apámnak is volt egy tréfás találós kérdése (1970-es éveket írunk): Hogy fogják hívni 2000-ben a Lenin körutat? Általában azt felelték, hogy nem tudom, mire ő: hát így bízol te a rendszerben?

És nem nekik lett igazuk?
MÁTRAI LÁSZLÓ,
SZEGED

Megh hoztuk a jó árakat!

TESCO
MAKÓ

Friss pulyka alsócomb

289,- /kg

Hyundai CTV 2114 televízió
automatikus hangolás, OSD-menü, beépített kétoldali hangszóró,
TXT, Scart-csatlakozási lehetőség

21990,- /db

Hitelre is kapható!

NYITÁS: MA!

MEGDOBJUK
500
FORINTTAL

Minden nálunk
költött 6000 Ft után

Akciónk 2006. január 18-31.
között érvényes.

Ingyenes
házhöz
szállítás
25 km-en
belül

Tesco
Bevásárlókártya

Bankkártyás
fizetési
lehetőség

Nyitva:
6-22 óráig

AJANLATUNK 2006. JANUÁR 18-ÁN REGGEL 8 ORÁTÓL
JANUÁR 31-IG, A KÉSZLET EREJÉIG ÉRVÉNYES.

Árak forintban értendő, az áfát tartalmazza.
Az esetleges nyomdai hibákért felelősséget nem vállalunk.
www.tesco.hu